

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA
O‘TISH ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI HAMDA BU
MUAMMOLARNI HAL QILISHDA JAHON TAJRIBASIDAN
FOYDALANISH**

Toshtemirova Maftuna Abduraxim qizi

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot fakulteti talabasi*

Annotatsiya Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o‘tish zarurati, mavjud muammolari, strategik hujjatlari va institutsional bazasi tahlil qilingan. Ayniqsa, bu muammolarni hal etishda jahon tajribasining o‘rni va undan samarali foydalanish yo‘llari yoritilgan. Maqola so‘ngida xalqaro tajriba asosida O‘zbekistonga mos takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, ekologik siyosat, xalqaro tajriba, qayta tiklanuvchi energiya, O‘zbekiston, barqaror rivojlanish

Kirish Global miqyosdagi iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi va ekologik muammolar mamlakatlarni yashil iqtisodiyot konsepsiyasini qabul qilishga undamoqda. O‘zbekiston ham bu borada muhim hujjatlar va strategiyalarni ishlab chiqib, yashil iqtisodiyotga o‘tish yo‘lida qadamlar tashlamoqda. Biroq, bu yo‘ldagi qator tizimli muammolarni hal etishda jahon tajribasidan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Maqolaning asosiy maqsadi – O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi muammolarni tahlil qilish va ularni hal etishda xalqaro yondashuvlarni moslashtirishga doir takliflar ishlab chiqishdir.

Yashil iqtisodiyotga o‘tish zarurati va asoslari

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish zarurati quyidagi asosiy omillar bilan belgilanadi:

- Ekologik tahdidlar: Suv tanqisligi, cho‘llanish, havo va tuproq ifloslanishi.
- Energetik qaramlik: Iqtisodiyotning ko‘p qismi an’anaviy energiya manbalariga tayanmoqda.
- Barqarorlik ehtiyoji: Resurslardan foydalanishda samaradorlik pastligi.
- Xalqaro majburiyatlar: Parij kelishuvi va SDG (Barqaror rivojlanish maqsadlari) doirasidagi majburiyatlar.

Bu omillar O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni faqat ekologik emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik vositasi sifatida qarashni taqozo etmoqda.

Muammolar va mavjud to‘siqlar

Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida O‘zbekiston quyidagi muammolarga duch kelmoqda:

- Texnologik yetishmovchilik: Innovatsion texnologiyalar importiga bog‘liqlik yuqori.
- Moliyalashtirish muammolari: Yashil loyihalarni qo‘llab-quvvatlovchi moliyaviy vositalar (masalan, yashil obligatsiyalar, kreditlar) cheklangan.
- Institutsional nomuvofiqlik: Turli davlat organlari o‘rtasida o‘zaro hamkorlik va muvofiqlik yetarli emas.
- Ekologik savodxonlikning past darajasi: Ijtimoiy ongni oshirish zarurati.

- Monitoring va tahlil tizimining sustligi: Amalga oshirilayotgan ekologik loyihalarning samaradorligi kam tahlil qilinadi.

Jahon tajribasidan foydalanish imkoniyatlari

Yashil iqtisodiyotni muvaffaqiyatli amalga oshirayotgan mamlakatlar tajribasi O‘zbekiston uchun foydali yo‘nalishlarni ko‘rsatadi:

- Evropa Ittifoqi (EU Green Deal): Yashil energetika, energiya samaradorligini oshirish va chiqindi boshqaruvi borasidagi qat’iy yondashuvlar. Yashil obligatsiyalar orqali moliyalashtirish tizimi yaxshi yo‘lga qo‘yilgan.

- Xitoy: Mahalliy ishlab chiqaruvchilarga subsidiyalar berish, yashil texnologiyalar eksportini yo‘lga qo‘yish va davlat-xususiy sheriklik orqali infratuzilma rivojlantirish tajribasi.

- Janubiy Koreya: Yashil o‘shish instituti (GGGI) va "Green Growth Strategy" asosida barqaror transport, yashil ta’lim va IT texnologiyalarni ekologik sohalarga integratsiya qilish.

- Qozog‘iston: Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasi va 2050-yilgacha milliy strategiyani ishlab chiqqan. Yashil iqtisodiyot indikatorlari joriy qilingan.

O‘zbekiston uchun xalqaro tajribalarni moslashtirish takliflari

- Moliyaviy vositalar joriy etish: EU va Koreya tajribasi asosida yashil obligatsiyalar, grantlar va ekologik kreditlar tizimini yo‘lga qo‘yish.

- Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash: Xitoydagi kabi yashil texnologiyalarni ishlab chiqaruvchilarga subsidiyalar va soliq imtiyozlari berish.

- Ekologik ta'limni rivojlantirish: Koreya tajribasiga asoslanib, umumiy va oliy ta'lim tizimiga yashil iqtisodiyot komponentlarini joriy etish.
- Ko'p tomonlama hamkorlik: GGGI, UNEP, UNDP kabi tashkilotlar bilan keng qamrovli hamkorlikni yo'lga qo'yish.
- Axborot texnologiyalaridan foydalanish: Big Data, IoT, GIS asosida ekologik monitoring tizimlarini joriy etish.

Xulosa

Yashil iqtisodiyot O'zbekiston uchun iqlimga moslashuv, iqtisodiy diversifikatsiya va ekologik xavfsizlikni ta'minlash vositasidir. Mavjud muammolarni hal qilishda jahon tajribasini o'rganish va O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish katta ahamiyat kasb etadi. Yashil moliyaviy mexanizmlarni ishlab chiqish, texnologik bazani mustahkamlash, ekologik ta'limni kuchaytirish va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish mamlakatda yashil iqtisodiyotga muvaffaqiyatli o'tishning asosiy kalitlaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. UNEP. *Green Economy Report*, 2011.
2. OECD. *Green Growth Indicators*, 2020.
3. European Commission. *The European Green Deal*, 2019.
4. GGGI Annual Report, 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi", 2021–2030.
6. Xitoy Ekologik taraqqiyot vazirligi nashrlari.
7. Qozog'iston Yashil iqtisodiyot markazi hisobotlari, 2022.